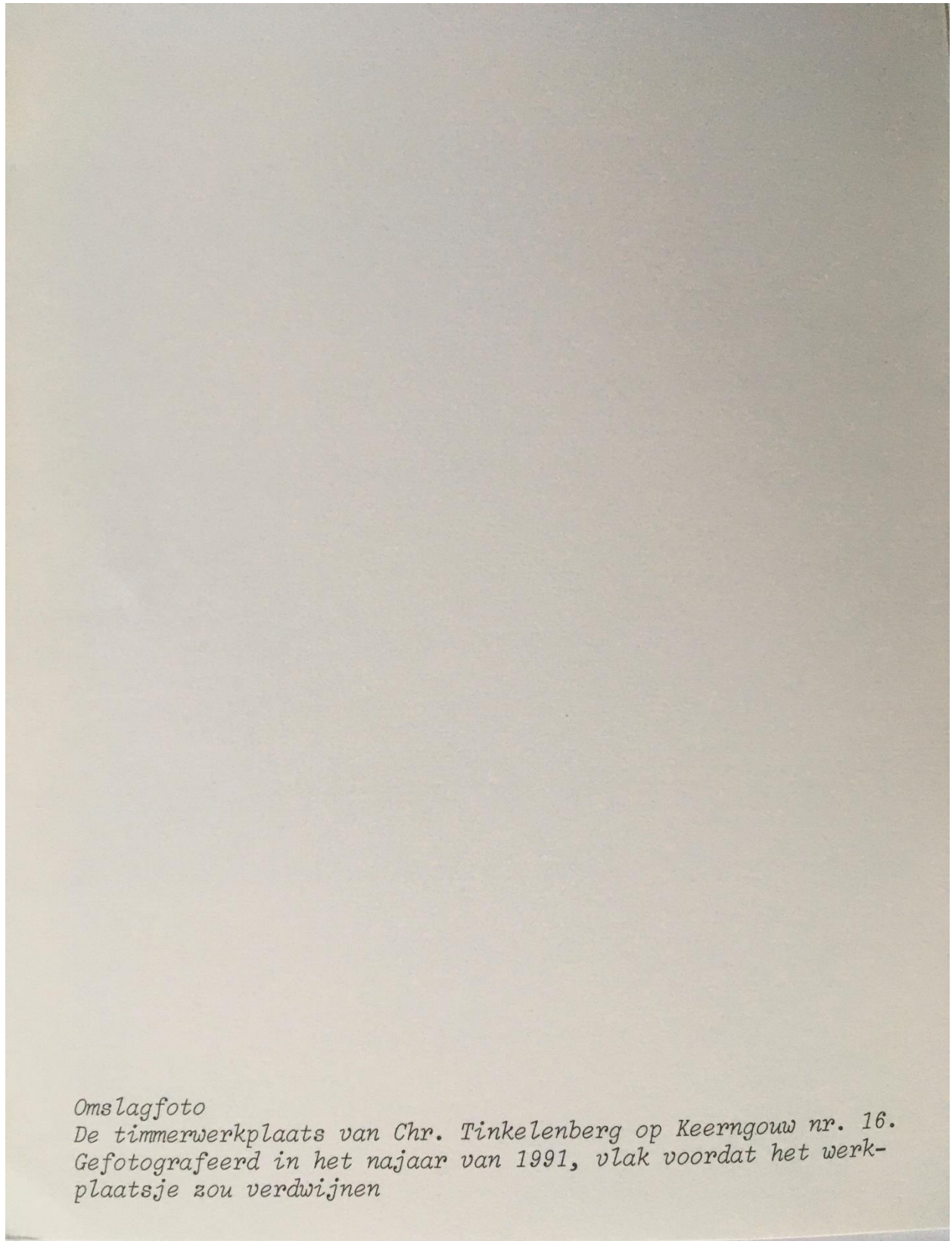

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 1991

VERENIGING OUD BROEK IN WATERLAND
Verslag over het jaar 1991

Omslagfoto
De timmerwerkplaats van Chr. Tinkelenberg op Keerngouw nr. 16.
Gefotografeerd in het najaar van 1991, vlak voordat het werk-
plaatsje zou verdwijnen

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 1991

INLEIDING

Trad de vereniging in het lustrumjaar 1990 veel naar buiten, het jaar 1991 kenmerkte zich door activiteiten waarvan het gemiddelde lid niet direct weet had. Achter de schermen werd druk gewerkt aan de inrichting van de door het Recreatieschap ter beschikking gestelde kamer in het voormalig raadhuis en het leggen van de fundamenteën voor een aantal bescheiden tentoonstellingen over Broeker straten in de voormalige raadzaal. De eerste, een expositie over het Roomeinde, zal in april 1992 haar deuren openen. Daarnaast werd een aantal nieuwe Broeker Bijdragen voorbereid waarvan de eerste eveneens in 1992 zal verschijnen.

In dit jaarverslag vindt u naast de inmiddels vertrouwde algemene en huishoudelijke beschouwingen een bijdrage van de heer H.J. Zantkuijl, voormalig directeur van het Gemeentelijk Bureau Monumentenzorg te Amsterdam en onlangs gepromoveerd, over het kleurgebruik op houten huizen in Broek in Waterland. Uw bestuur verwacht niet dat de discussie over het kleurgebruik daarmee zal verstommen. Hetgeen door de heer Zantkuijl is geschreven kan echter in positieve zin aan de discussie bijdragen. Met name de in het slot van de bijdrage opgenomen richtlijnen worden van harte ter lezing aanbevolen. Bij verandering van kleur blijft een grote mate van voorzichtigheid geboden wil het harmonische karakter van het dorpsgezicht niet worden verstoord.

Hier past tenslotte een woord van dank aan al degenen die hetzij direct door inbreng van tijd en energie hetzij indirect door het doen van giften, het aanbrengen van nieuwe leden etc. in 1991 hebben bijgedragen aan de doelstelling van de vereniging: het bewaren, beschermen en waar mogelijk vermeerderen van het dorps- en landschapsschoon van Broek in Waterland, de ontwikkeling van het gevoel voor het karakter van het dorp bij haar eigen ingezetenen en het bestuderen en vastleggen van de plaatselijke geschiedenis.

HET KLEURGEBRUIK OP HOUTEN HUIZEN IN BROEK IN WATERLAND

In 1750 verscheen bij Isaak Tirion, boekverkoper in de Kalverstraat: "Hedendaagse Historie of Tegenwoordige Staat van alle Volken, XVIII-de deel, vervolgende de beschrijvinge der Vereenigde Nederlanden en wel in het bijzonder van Holland". Over Broek in Waterland het volgende:

"... ook hier is het watertje de Havenrak dat de vorm heeft van een vijver. Daar rondom staan mooie huizen. Het dorp is keurig bebouwd, doch de huizen staan geen van alle op één lijn. Aangezien zij van hout gemaakt zijn en blauw, wit of in een andere kleur geverfd zijn, lijkt het alsof zij juist gereed gekomen zijn, omdat men geen onregelmatigheden in de gevels kan ontdekken. Van binnen zijn de huizen nog schoner dan van buiten".

Ook op het einde van de 19de eeuw schijnt de veelheid van kleur nog algemeen te zijn, getuige de beschrijving van de Portugees Ramalho Ortigao (1883): "De boomstammen zijn wit geverfd, de huizen blauw, saffraan, paars en roze. De straten zijn versierd met veelkleurig mozaïek, de struiken geschoren

in de vorm van poppen, eenden, boten, molens, huisjes en pauwen."

Was Broek in Waterland bijzonder of was alle houtbouw zo kleurig afgewerkt?

Over de afwerking van houten gevels is helaas nog niet zo veel bekend. Algemene en voor de hand liggende uitspraken zijn er genoeg, bijna nooit berusten zij op een grondige studie. Houtbouw heeft een zeer lange traditie, zowel wat betreft constructie als afwerking. Om deze reden is het goed in het kort een algemeen overzicht te geven van het afwerken van houten gevels.

De schaarse gegevens komen uit een combinatie van:

1. Bouwhistorisch onderzoek. Hierbij moet worden opgemerkt dat de oudste stedelijke gevels verdwenen zijn. De oudste landelijke gevels zijn of vervangen door nieuwe, óf drastisch gewijzigd.
2. Schilderijen en aquarellen.
3. De stadskeuren.

De 15e eeuw

De stadskeuren (voorschriften die ook betrekking hadden op het bouwen en wel speciaal op brandgevaar) verbieden het teren van houten gevels aangezien hier vuur bij te pas kwam. Uit dit verbod blijkt dat teren een normaal verschijnsel was waartegen streng moest worden opgetreden. Buiten de stad zal dat verbod niet gegolden hebben daar de huizen verder van elkaar stonden. Op schilderijen staan echter kleurrijke gevels afgebeeld. Op het schilderij van de Lakenmarkt te 's Hertogenbosch (ca 1500) staan diverse houten gevels met de kleuren, blauw, rood en oker. Op originele delen van het schotwerk van de achtergevel van Begijnhof 34 te Amsterdam trof ik de kleur paars aan, waarschijnlijk uitgevoerd als "appelbloesem" (paars met wit). In het bouwhistorisch onderzoek wordt de kleur blauw steeds meer aangetroffen, zeker bij het interieur van onze vroegste huizen.

De 16de eeuw

Een goed voorbeeld is een schilderij van Pieter Pourbus, voorstellende het portret van Adriana de Buck (1542), waarop een straattaferreel van Brugge als achtergrond is weergegeven. De belangrijkste gevel hiervan is van hout, licht geschilderd met bontgekleurde lijsten (rood, wit en zwart), leeuwen, vogels en medaillons (Brugge, Museum Van Groeningen).

De 17de eeuw

Over deze eeuw zijn wij beter ingelicht.

Jan van der Heyden geeft in het stadsbeeld diverse houten gevels weer. Het schilderij van de O.Z. Voorburgwal (Maurits-huis) toont houten gevels (goedgeels verscholen achter bomen) met een onbestemde kleur (bruin-grijs). Het schilderij van de Dam (Cambridge, Fogg Art Museum) laat een prachtige houten gevel zien, lichtgroen van kleur. Door verkleuring kan dit zachtgroen oorspronkelijk blauw geweest zijn. Zowel een schilderij van J. Beerstraten als van J. Storck voorstellende het Paalhuis op de Nieuwe Brug (ook te Amsterdam) hebben dit Renaissance gebouwtje (1560) als belangrijkste object. Dit houten havenmeestershuisje is bij beiden grijs geschilderd met witte detaillering. Het schilderij van de Blokhuisen in de

Amstel van H. Dubbels geeft deze streng-klassicismistische houten bouwwerken aan in een grijze zandsteenkleur.

Het bekende houten buitenhuis de Trompenburg te 's Graveland, daterend van ca 1680, heeft eveneens een zandsteenkleur. Een aquarel van Allard van Everdingen, voorstellende de lijmmakerij aan het Lange Bleekerspad (1660-65), toont bij de houtbouw de blauwgrijze kleur.

Het schilderij van Johannes Lingelbach (ca 1650) van de Waag op de Dam toont diverse houten gevels van de Warmoesstraat aan de Damrakzijde in blauwgrijze en blauwgroene kleur.

De 18de eeuw

Wat betreft de 18de eeuw zijn wij vooral over de landelijke bouw in onze streken goed ingelicht. De lijst met afbeeldingen, merendeels aquarellen, is dermate groot dat een opsomming achterwege moet blijven. Ze laten voor de gevels de kleuren blauw, zachtgroen, rood, oker en grijs zien. Vaak is ook weer het onderscheid tussen zachtgroen en blauw moeilijk te maken. De constructieve details zoals waterlijsten en makelaars licht van kleur. De deuren en luiken zijn blauwgroen of rood. De schuttingen zijn vaak blauwgrijs en grijsachtig blauw. Het donkere groen dat nu bij veel restauraties wordt gebruikt komt niet voor. Dit zogenaamde grachtengroen is een 19de-eeuwse modekleur voor deuren en ramen in de stad, vermoedelijk 1830-'40. In het landelijk gebied hoorde deze kleur niet thuis.

De aquarellen van J. de Beyer en H.P. Schouten geven in het stadse gebied de grijsblauwe kleur aan bij houten pothuizen en schuttingen.

De 19de eeuw

Ook voor de 19de eeuw zijn veel aquarellen beschikbaar die ons een idee geven van de afwerking van houten gevels. De reeds eerder genoemde beschrijving uit 1883 laat niets aan twijfel over.

De grijsblauwe kleur

Er is geen twijfel of de grijze kleur die bij belangrijke architectuur werd toegepast (de zandsteenkleur) dezelfde is als de grijsblauwe kleur die ook op minder belangrijke bouwsels wordt gevonden. Zeker op het einde van de 18de eeuw, toen het grijs vooral in het interieur een modekleur werd, werd die tint volgens de bewaard gebleven recepten gemaakt uit wit en blauw. De blauwe kleur heeft de neiging om te verkleuren, eigenlijk te verschromen, wat tot een grijsblauwe kleur vervalt. Reeds in de 17de eeuw was er naast de zandsteenkleur de hardsteenkleur in de mode. Dit leidde er toe dat aan het einde van de 18de eeuw, toen het pleisterwerk in de mode kwam, de afwerking van deze pleisterlaag in hardsteenkleur werd uitgevoerd. In de 18de eeuw was er tevens sprake van "Hollandsblauw", een goedkope verfstof die werd verkregen door gemalen leisteen als pigment te gebruiken. Dit gaf ook de grijsblauwe kleur. Uit de afbeeldingen is op te maken dat vanaf de 17de eeuw veel houten gevels, schuttingen, houten pothuizen (ook in de stad) schuren e.d. tot in onze eeuw dat typische grijsblauwe kleurtje hebben gekregen. Dit alles natuurlijk naast de andere wat expressievere kleuren.

Mijn onderzoek wijst uit dat onder de huidige grijze kleur

vaak een grijs-blauwe of blauw-grijze kleur zit of zat. Het is dus niet duidelijk waar de grijze kleur zijn oorsprong vindt. In ieder geval zijn de bontere kleuren van de 19de eeuw, op het groen na, verdrongen door het grijs dat op zichzelf ook een zeer lange traditie heeft bij de houtbouw met duidelijke architectuuraspecten. Het grijs kan dus zijn oorsprong vinden in:

1. uitdrukking van zandsteen,
2. uitdrukking van hardsteen,
3. teruggelopen of verschaald blauw, later als kleuruitdrukking onderkend,
4. gebruik van het goedkope Hollandsblauw.

Van oudere schilders hoort men vaak dat het grijs een goedkope verf is, verkregen door resten verf te mengen. Het resultaat is dan een onbestemd grijs. Dat dit werd gebruikt is zonder meer juist. Veel schilders gebruikten dit als grondverf veelal voor groen of blauw. Het is dus best mogelijk dat dit verfmengsel werd gebruikt om een grijze kleur te schilderen. Het is echter te betwijfelen of dit de enige oorzaak is van het vele grijs in Broek in Waterland.

Het beschermde dorpsgezicht

De bescherming richt zich duidelijk op de situatie in de 60-er jaren en behelst zowel de architectuur, als de kleur en structuur (het ensemble). Er is sprake van een totaliteit. Het dorpsbeeld is gaaf en harmonieus, zeldzaam maar ook uiterst kwetsbaar voor individuele ingrepen. Gaafheid en harmonie vragen nu eenmaal een gezamenlijke inspanning. Met de vele bonte kleuren waar Ramalho Ortigao het in 1883 over had is ook het veel kunstmatiger dorpsbeeld met zijn witte boomstammen en struiken in de vorm van poppen, eenden, boten, molen, huisjes en pauwen verdwenen. Dit min of meer architectonische, kunstmatige dorpsgezicht is langzamerhand veranderd in een veel eenvoudiger, zo men wil romantischer beeld, dat met alle andere aspecten nu zo'n gaaf geheel is.

De moeilijkheid ontstaat wanneer bij bouwhistorisch onderzoek sporen van oudere kleuren worden gevonden. Er moeten in dat geval de volgende overwegingen in acht worden genomen.

1. De gevonden kleur is altijd een zwak aftreksel van de originele kleur. Elke kleur ondergaat door het licht een sterke verandering. Dit is mede afhankelijk van de samenstelling van het bindmiddel en het pigment. De originele kleur is uiterst moeilijk vast te stellen en blijft een persoonlijke hobby, vaak zonder enige wetenschappelijke achtergrond of discipline.
2. Meestal is de vorm van de gevel niet meer in overeenstemming met de gevonden verfsporen. De eenheid tussen architectuur en kleur (van essentieel belang) is dan zoek.
3. De omgeving is dermate veranderd dat de kleur verstorend werkt op het ensemble. Dit verstoort de gaafheid en harmonie. Ondanks goede bedoelingen wordt geleidelijk geknaagd aan het zo zeldzame totaalbeeld.

Zijn er dan geen vrijheden meer in dit waardevolle geheel?
De huidige kleuren hebben, over het algemeen en met vele

uitzonderingen, een zekere rangorde. Zeer grof gezegd zou men kunnen zeggen dat de grijze kleur past bij de panden die een duidelijke architectuurstijl representeren. Hiertoe kan men rekenen:

1. De dwarshuizen met drie of vijf traveën zoals Erven 1,5, 26, Kerkplein 6 en Havenrak 37.
2. Huizen met een bewerkte topgevel zoals Havenrak 27, Room-einde 11, 13, 22-24 en 37-39, en diverse puntgevels zoals Dorpsstraat 1, 3, 7, Havenrak 1, 5, 13, 23 en 25.

Het groen behoort meer bij een specifiek-landelijke architectuur, verbonden met een ambachtelijk of agrarisch gebruik van het gebouw. Een goed voorbeeld hiervan is Leeteinde 4-6. Deze categorische indeling kan een leidraad zijn bij het bepalen en beoordelen van kleuren op houtbouw. Bij restauratie moet 'behoud en conservering' de grondslag zijn, zowel wat de vorm betreft als de kleur.

In de zo belangrijke kleur grijs zijn uiteraard zeer vele variaties mogelijk. Zoals reeds eerder opgemerkt was de kleur grijs voor een belangrijk deel verwant aan het blauw. Het grijs in Broek is dus niet een simpel grijs, gemaakt van wit en zwart. Hierdoor ontstaat een as-kleur, welke aan beeldkracht inboet. Het toe te passen grijs moet mijns inziens als basis wit en blauw hebben. Met voorzichtig experimenteren kunnen daarin allerlei nuances aangebracht worden.

Tot slot: bij een eventuele verandering van kleur in het oude dorp zouden de volgende basisaspecten en overwegingen in acht genomen moeten worden.

1. Nauwkeurig bouwhistorisch onderzoek, ook naar de kleursporen.
2. Rekening houden met de verkleuring van de oude verflagen.
3. Onderzoek naar de relatie tussen de gevonden kleursporen en de architectuur die bij deze kleuren behoort. Dus nooit oudere kleuren toepassen op een, sinds die periode, gewijzigde architectuur. Vorm en kleur moeten een eenheid vormen.
4. Beoordeling van de eventueel toe te passen kleur in het totale, nu nog harmonische dorpsbeeld.
5. Een gaaf en harmonisch dorpsbeeld, zoals Broek in Waterland nu is, vraagt om discipline, dus een gemeenschappelijke aanpak boven individuele wensen en hobby's.

Februari '92

H.J. Zantkuijl

ALGEMEEN GEDEELTE

Een treurig hoogtepunt van 1991 vormde het afbranden in de nacht van 30 april 1991 van het monument Zuideinde 1, eigendom van de kunstenares mevrouw M. Juraij. In korte tijd resteerde van dit karakteristieke houten woonhuis slechts de fundering. Het aangrenzende stenen pand aan de Eilandweg werd eveneens zwaar beschadigd terwijl de onlangs geheel gerestaureerde stolpboerderij Zuidwijk hetzelfde lot, dankzij de inzet van de Broeker brandweer, ternauwernood ontliiep. Daags na de brand werd een bouwplan ingediend dat tot langdurige discussie aanleiding gaf. Die discussie haalde een aantal malen zelfs de

Van het pand Zuideinde 1 restte na de brand in de nacht van 30 april vrijwel niets

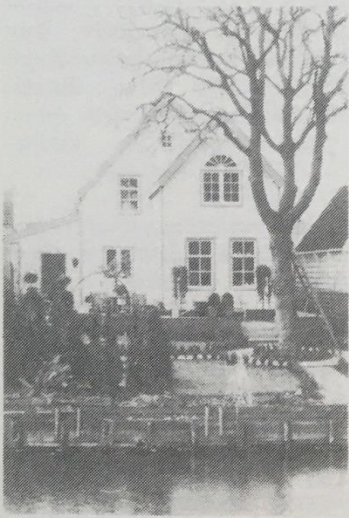
De Ver. Oud Broek in Waterland liet een fotoreportage maken van het karakteristieke winkeltje van de familie Bruijn aan het Zuideinde. Het winkeltje is inmiddels ontruimd

Veel huizen worden fraai opgeknapt maar tegelijk vergroot met aanbouw of bijgebouwen. Een ontwikkeling die leidt tot verdichting van ons dorp en afbreuk doet aan het landelijk karakter (foto's Molengouw en Eilandweg)

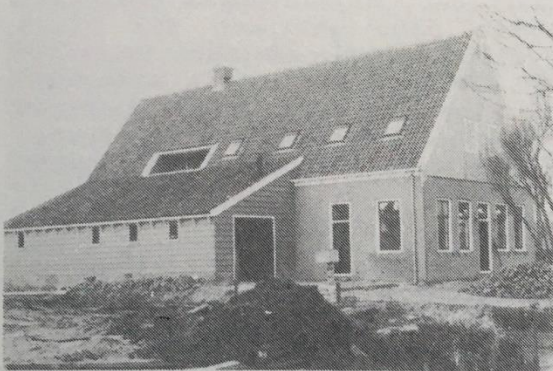
-7-

Een volledig nieuwe houten achterzijde kreeg het stenen huis op Roomeinde 20

Het doktershuis had kort na de bouw in het begin van deze eeuw een heel ander aanzien. Deze foto uit de collectie van de heer G.J. Mulder toont de situatie van destijds (anno 1905)

Op de fundamenten en onderbouw van de vroegere Voorhaak werd een woonhuis gebouwd. Het is deels van hout en deels van steen

Al geruime tijd valt er een tendens waar te nemen naar meer kleur en meer versiering aan de buitenkant van de huizen in Broek in Waterland

pers. Uiteindelijk werd het (enigszins aangepaste) plan goedgekeurd waarna de bewoonster een aanvang kon maken met de wederopbouw. Het aangrenzende stenen pand was eind december 1991 nagenoeg volledig hersteld. Gebeurtenissen als deze benadrukken weer eens de noodzaak van de aanwezigheid van een alert brandweerkorps in de directe nabijheid van de vele houten huizen.

Het jaar 1991 kenmerkte zich tevens door het verdwijnen van twee karakteristieke elementen in de dorpskern. De timmerwerkplaats van Chr. Tinkelenberg aan de Keerngouw 16 en de winkel van de familie Bruyn aan het Zuideinde 22. Het aantal neringdoenden werd als gevolg daarvan verder teruggebracht. Dat de maatschappelijke verhoudingen ook in dit opzicht in de laatste decennia ingrijpend zijn gewijzigd moge blijken uit het feit dat Broek rondom 1900 volgens opgave van de hierna nader te noemen mevrouw N.C. Rümke-Bakker, zes bakkers, een klein dozijn kruideniers, drie manufacturenwinkels, drie groenteboeren en slechts één slager telde. Hoe al deze middenstanders bij een bevolkingstal van ongeveer 1100 het hoofd boven water hielden valt maar moeilijk te begrijpen.

In 1991 ontstond tevens de behoefte aan het ontwikkelen van een beleid op het gebied van uit-, aan- en bijgebouwen. Behalve uit het oogpunt van het voorkomen van de bouw van welstandelijk minder gelukkige gebouwen, is een dergelijk beleid noodzakelijk om een neiging tot verstedelijking van het platteland tegen te gaan. Het kwetsbare karakter van het deels beschermde dorpsgezicht verhindert dat, bijvoorbeeld, relatief kleine woningen worden betrokken door gezinnen die alras overgaan tot aanzienlijke vergroting van oppervlakte en volume. Het bestuur meent dat in de toekomst slechts in uitzonderingsgevallen afwijking van de vigerende bepalingen van het bestemmingsplan en afgifte van een bouwvergunning gerechtvaardigd is. In de afgelopen jaren zijn teveel doorkijkjes, tuinen en erven verloren gegaan.

Veranderingen in het dorpsbeeld

Van de in 1991 uitgevoerde restauraties en verbouwingen viel met name op de verbouwing van het pand Roomeinde 20. Dit in oorsprong in baksteen opgetrokken pand, gebouwd in de non-sense traditie van na de Tweede Wereldoorlog, werd door de eigenaar aan de achterzijde zodanig opgeknapt dat het zich beter voegt in zijn omgeving. Het boograam op de eerste verdieping is enigszins gewaagd maar misstaat niet. Wellicht kan de voorzijde in een later stadium worden aangepast.

Van belang is ook de verbouw van de voormalige gemeentesecretarie aan het Kerkplein 6. Het postkantoor verhuisde in maart van het jaar uit dit pand en vestigde zich aan het Havenrak. De secretarie werd vervolgens tot woonhuis verbouwd waarbij het monumentale karakter zoveel mogelijk werd behouden.

Minder opvallend was de vernieuwing van de voorzijde van Kerkplein 2. Hierbij kwam aan het licht dat het pand aan de voorzijde waarschijnlijk langer is geweest. De afgezaagde balkconstructie geeft aanleiding tot deze veronderstelling.

Onder de pannen kon men de vroegere rietbedekking nog ontdekken. Dat was bij een ander pand veel duidelijker te zien. Het winkeltje op de hoek Laan/Dorpsstraat kreeg een nieuw dak waarbij de oude rieten kap bloot kwam te liggen. Hierover kwam een lattenframe en daarop werden de oude pannen teruggelegd.

Ingrijpende verbouwing en bijbouw vond plaats bij verschillende panden. De groentewinkel aan de Parallelweg werd uitgebreid en aangepast in de stijl van ons dorp. De Spar aan het Havenrak 33 kreeg een royale schuur achter op het erf, een voorbeeld van goede traditionele houtbouw dat zich moeiteloos voegt in het historische dorpsbeeld. Het doktershuis Havenrak 19 werd aan de eisen des tijds aangepast. Deze veranderingen speelden zich grotendeels binnenshuis af. Dit huis dateert uit 1905, de garage en schutting zijn later toegevoegd. Tot 1905 heeft op deze plek een oud houten huis gestaan.

Aan de overzijde van de snelweg trad een verbetering op door het ingrijpend veranderen van het gebouw de Vorhaak. Thans bevindt zich op die plek een groot houten woonhuis in aangepaste stijl.

Aan de Eilandweg werden twee huizen op de nrs. 11 en 13 grondig verbouwd. Nr. 11 kreeg een groter en hoger dak, nr. 13 bleef grotendeels hetzelfde maar er verrees een grote haakberg achter het huis, die met een smalle doorgang met het voorhuis verbonden werd.

Kleurverschillen

Het pand Laan 38 werd in een donkere groenblauwe kleur geschilderd. Deze kleur hadden de bewoners onder de verflagen aangetroffen.

Van het pand Dorpsstraat 20 werd het monumentale woonhuis met Broeker voorschot opgesierd door marmering van de pilasters en kleurrijke beschildering van het houtsnijwerk. Het pand zelf kreeg de (originele) zachtgroene kleur terug, de acanthusmotieven werden paars met groen.

Aan het Roomeinde 1 werd de gevel opgesierd met op de zolder aangetroffen klauwstukken naast het raam op de eerste etage en de pilaster werd blauw gemaakt.

Wat in 1991 tenslotte opviel was het betere beheer van het in het dorp aanwezige groen. De herindeling bracht in dit opzicht een grote verbetering met zich mee.

HUISHOUDELIJK GEDEELTE

Bestuur

In het bestuur trad enige wijziging op. Nadat in januari 1991 de heer J. Witte zijn plaats ter beschikking had gesteld omdat zijn werkzaamheden als architect hem te zeer in beslag namen, bekrachtigde de ledenvergadering van 28 maart 1991 de bestuursvoordracht van de heer E. van Schaagen als zijn opvolger. De voorzitter bracht de heer Witte thuis de dank van de vereniging over voor zijn jarenlange bijdrage aan het bestuur.

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 1991

-10-

Zoals in de bedoeling lag trad in de loop van het jaar de heer J.W. Niemeijer, benoemd door de ledenvergadering van 25 april 1990, als voorzitter af. In de vijftien maanden dat hij in functie was, kwamen o.m. de jubileumtentoonstelling "Broeker bodemvondsten" en de nieuwe huisvesting in het voormalige raadhuis tot stand. Hij werd opgevolgd door de heer E.A. Minderhoud, tot dat ogenblik secretaris. Daar dus nu het secretariaat vacant kwam, was de heer Niemeijer bereid die taak tot ultimo 1991 waar te nemen. De heer J. de Waal werd vice-voorzitter.

De samenstelling van het bestuur was derhalve in 1991 als volgt:

Mr E.A. Minderhoud	- voorzitter
Dr J.W. Niemeijer	- secretaris a.i.
J. de Waal	- penningmeester
Zr. J. Crouse	- ledenadministratie
Drs B.E. Viergever-Michels	- publiciteit
K.W. Mars-Hetjes	
E. van Schaagen	

Evenals voorgaande jaren bleef het beheer over de collectie van de vereniging toevertrouwd aan de heer Niemeijer.

Jaarvergadering 1990

Op 27 maart 1991 had in het Broekerhuis de jaarvergadering plaats, die door ca 25 leden werd bijgewoond. Na de behandeling van een wisseling in het bestuur en in de kascommissie en een aantal zaken van statutaire en/of huishoudelijke aard, kon de voorzitter een facsimile van La Fargue uitreiken aan de heer en mevrouw Hoffmann voor de restauratie van hun huis Dorpsstraat 5-7. Daarna was het woord aan de heer A.C. Lagerwey, verbonden aan de archeologische dienst van de gemeente Amsterdam. Hij onderhield het gezelschap op levendige wijze met kleurrijke dia's van bodemvondsten op en om het Waterlooplein. In tegenstelling tot het platteland, waar gebroken of overvolleg keukengoed veelal aan de slootkant terecht kwam, was men in de stad aangewezen op afval-, c.q. beerputten. Op het onderzochte terrein waren dat er niet minder dan 106 en het laat zich denken wat daaruit aan eetgerei, serviesgoed en andere objecten tevoorschijn kwam.

Een eigen verenigingskamer

Belangrijk moment voor de vereniging was het verkrijgen van een eigen ruimte in het voormalige raadhuis aan de Erven. Toen in de zomer de langverwachte toestemming formeel was ontvangen, konden collectie en archief op 31 augustus overgebracht worden van het Broekerhuis, waar ze zo lang gastvrijheid hadden genoten, naar het vroegere burgemeesterskamertje. Dit was eerst met eigen krachten schoongemaakt, geschilderd en provisorisch ingericht. Een aangekochte afsluitbare kast herbergt nu het merendeel der historische collectie. Een in bruikleen ontvangen tafel en stoel vormen het overige meubilair. Er wordt nog uitgezien naar een tweede kast en een eenvoudige stijlvolle hanglamp. De verschillende werkzaamheden

hadden plaats in goed overleg met de beheerder van het Recreatieschap Waterland, de heer D.F.T. van Hoffen.

Collectie en publicaties

Veranderingen in het dorpsbeeld, vaak het gevolg van gewijzigde bestemming of bewoning, voltrekken zich dikwijls vrijwel onopgemerkt. Later blijkt dan van de oude situatie zelfs geen foto over te zijn. Oud Broek is de ontwikkelingen in dit opzicht nu eens vóór geweest. Voordat het traditionele interieur van de timmerwerkplaats van Chr. Tinkelenberg (Keerngouw 16) zou verdwijnen is dit door onze penningmeester, de heer J. de Waal, in een reeks mooie stemmingsfoto's vastgelegd. En in de wetenschap dat ook het karakteristieke winkelinterieur van de familie Bruyn (Zuideinde 22) op korte termijn zou verdwijnen, is ook daarvan een serie foto's gemaakt. Geheel in deze lijn werden bovendien opnamen gemaakt in de winkel van mevrouw A. Swart (Roomeinde 12). Voor de verkregen toestemmingen is de vereniging de eigenaars dankbaar.

Een aantal oude foto's kon aan de collectie worden toegevoegd door schenking van de heer J. Spaans te Purmerend, uit het bezit van zijn moeder, mevrouw Spaans-Jongkees. Ze stellen voor: de Bewaarschool A°. 1904 en een ijsgezicht over het Havenrak in februari 1929.

Als vervolg op de overdracht van historische voorwerpen uit het voormalige raadhuis ontving Oud Broek nog het koperen lakstempel met het gemeentewapen.

De heer A.P. Bruigom verrijkte de verzameling met een exemplaar van de door hem bewerkte en uitgegeven memoires van mevrouw N.C. Rümke-Bakker. Mevrouw Rümke noteerde op zeer hoge leeftijd haar jeugdherinneringen in vijf schriften die zij in 1975 schonk aan de Vereniging Oud Broek in Waterland. Deze herinneringen, getiteld "Mijn jeugd in Broek in Waterland 1890-1916" bieden ons een boeiend en haarscherp beeld van het Broeker leven in het eerste kwart van deze eeuw, in al zijn facetten.

Van Dr. J.W. Niemeijer tenslotte is een collectie scherven afkomstig, behorend tot de vondst die in maart en april 1986 werd gedaan aan de oever van het Dee, nabij de Kerkebrug. Deze verzameling bevat delen van historisch kookgerei, borden, melkkannen, kamerpotten, olielampjes en blakers, aarden pijpen, glazen roemers, knikkers, blauw gedecoreerd siergoed, het handvat van een vuurklok, enz. Een selectie hieruit was te zien op de tentoonstelling 'Broeker bodemvondsten', in november 1990 (Zie Broeker Bijdragen nr. 31, 1990).

Een verlies leed Oud Broek door de diefstal van de gietijzeren tuinvaas in het voortuintje van Leeteinde 4-6. Kort nadat de huurders van dit huis, dat eigendom is van de vereniging 'Hendrick de Keyser', in november '91 de woning hadden verlaten, verdween 's nachts dit tuinsieraad van de hardstenen sokkel, waarop het stevig was vastgezet. Sokkel en vaas zijn eigendom van Oud Broek en namens de vereniging is aangifte van de vermissing gedaan bij de politie. Kort daarna bleek dat omstreeks diezelfde tijd een soortgelijk exemplaar is ontvreemd uit de tuin van de stolpboerderij Zuidwijk.

In september werd een Nieuwsbrief verzonden, met mededelingen over het herstel van het hek bij de begraafplaats, de nieuwe

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 1991

-12-

huisvesting, de bestuurswisseling en de Open Monumentendag. Tussen Kerst en Nieuwjaar werd tenslotte een nieuwjaarswens aangeboden aan de bewoners van de nieuwste wijken van ons dorp met een opwekking lid te worden. Een aantal bewoners heeft positief gereageerd.

Contacten met andere verenigingen

De Vereniging Oud Enkhuizen organiseerde op 28 september 1991 een excursie naar ons dorp. Onder leiding van de bestuursleden de Waal en Minderhoud en de heer P. Ent werd door 96 deelnemers gedurende twee uur bij schitterend weer rondgewandeld. De wandeling werd besloten met een bijeenkomst in de kerk waar koffie en thee werd geserveerd. Kort daarna, op 26 oktober 1991, maakte de Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad haar opwachting met ruim honderd deelnemers. Aanleiding voor het bezoek vormde de special over Broek zoals die kort tevoren was verschenen in het in Amsterdam verschijnende dagblad Het Parool. Met name de daarin opgenomen bijdrage van de heer Witte had het bestuur doen besluiten tot het organiseren van een bezoek. De deelnemers werden ontvangen in de kerk waar de heer J. Witte gedurende enige tijd sprak over het gebruik van kleuren op houten woonhuizen. Daarna werd wederom rondgewandeld onder de inmiddels deskundige leiding van mevrouw Viergever, de heren Ent, De Waal en Minderhoud.

Het bestuursjaar 1991 kenmerkte zich voorts door regelmatig overleg met de andere oudheidkundige organisaties in Waterland en met name met de vereniging Oud Monnickendam, de vereniging Historisch Eiland Marken en de Oudheidkundige Commissie Ilpendam. De gedachtenwisselingen tijdens dat overleg blijven van belang, vooral ten aanzien van beleidsmatige zaken.

Andere activiteiten

Behalve bij externe contacten roerde Oud Broek zich ook in eigen kring. Dankzij een brief aan het gemeentebestuur werd een der verdwenen hekornamenten van de begraafplaats vervangen. De weidemolen werd opnieuw geteerd en ook het hek werd in de carbolineum gezet. Tijdens de oud-hollandse markt, op 10 augustus 1991, gaf de vereniging acte de présence in de kerk, met een eenvoudige stand, waarbij telkens een der bestuursleden aanwezig was. Helaas ontmoette dit weinig belangstelling. Oud Broek was ook het plaatselijk coördinatiepunt voor de landelijke Open Monumentendag op 14 september 1991. Behalve de kerk waren wederom enkele particuliere huizen opengesteld, nl. Laan 22-24, Leeteinde 10 en Erven 26. Ook hier was het bezoekersaantal minder groot dan vorig jaar. De door de Stichting Belmermeermolen georganiseerde vaartocht werd daarentegen druk bezocht.

Contacten met het gemeentebestuur

Op 6 november 1991 vond overleg plaats tussen gemeentebestuur enerzijds en vertegenwoordigers van de oudheidkundige organisaties in Waterland anderzijds. Tijdens dat overleg werd onder andere stilgestaan bij een aantal onderwerpen die samenhangen met het functioneren in algemene zin van de gemeentelijke

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 1991

-13-

commissie Stads- en Dorpsbeheer het organiseren van avonden voor nieuwe ingezetenen, het algemeen subsidiebeleid en de eventuele nieuwe behuizing van het museum te Monnickendam. Het overleg werd door alle deelnemers als nuttig ervaren en zal in de toekomst worden voortgezet. Verheugend was de mededeling dat de gemeente sinds 1 juli 1991 beschikt over een full-time ambtenaar, gespecialiseerd op het gebied van de monumentenzorg. Een zekere mate van professionalisering op dat terrein was gewenst. In november 1991 woonden enkele bestuursleden voorts een bijeenkomst in Purmerend bij die tot onderwerp had de zozeer gewenste coördinatie van regionaal historisch onderzoek.

Contributie en verkoop

De contributie bleef onveranderd gehandhaafd op f. 12,50 voor leden en f. 17,50 voor leden/niet-ingezetenen. Gedurende het jaar werden er ca 100 vogelvluchtkaarten en tien Broeker Bijdragen verkocht.

Diversen

Uw bestuur kwam in 1991 achtmaal bijeen voor bestuursvergaderingen. Als gevolg van de diverse activiteiten en de ledenactie in december 1991 bedroeg het ledental per 31 december 1991 244. Naar verdere groei wordt gestreefd.

Overzicht van baten en lasten over 1991

Contributies	f. 3.148,--	Contributies en	f. 345,--
Subsidie	f. 100,--	verzekeringen	
Rente	f. 18,73	Kantoorkosten	f. 171,25
Giften	f. 100,--	Publicaties	f. 280,90
Broeker bijdragen	f. 267,50	Bijeenkomsten	f. 97,--
Vogelvluchtkaarten	f. 395,--	Watermolen	f. 37,85
Diversen	f. 25,--	Fotografie	f. 52,95
		Diversen	f. 629,22
		Saldo positief	<u>f.2.439,57</u>
	<u>f. 4.054,23</u>		<u>f.4.054,23</u>
	=====		=====

Balans per 31 december 1991

Bank	f. 10.206,09	Kapitaal	f. 7.852,45
Kas	f. 84,93	per 1-1-1991	
Tentoonstellingsmateriaal	<u>f. 1,--</u>	Saldo positief	<u>f. 2.439,57</u>
	<u>f. 10.292,02</u>		<u>f.10.292,02</u>
	=====		=====

Rekening van de vereniging: Rabobank Waterland 31.07.02.194;
girorekening van de bank: 203106.

Foto's
J. de Waal
B. Viergever-Michels
Cool. G.J. Mulder